

OTDK-dolgozat

2025

**NYITRAI KONSTANTIN FILOZÓFUS EGYETEM
KÖZÉP-EURÓPAI TANULMÁNYOK KARA**

**TÁJSZAVAK VIZSGÁLATA KAMOCSA KÖZSÉGBEN
RESEARCH OF DIALECT WORDS IN KOMOČA**

Szerző: Bc. Szabolcs Orsolya

Konzulens: doc. PaedDr. Presinszky Károly, PhD.

Kézirat lezárásának dátuma: 2025.01.14.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	4
1. A KUTATÓPONT BEMUTATÁSA	6
1.1. Kamocsa elhelyezkedése	6
1.2. Kamocsa története	6
1.3. Népszámlálási adatok Kamocsáról	7
2. ELMÉLETI ISMERETEK	9
2.1. Nyelvjárás	9
2.2. Nyelvjárási változásvizsgálat	10
2.3. Szlovákiai magyar nyelvjárások	11
2.4. Csallóközi–szigetközi nyelvjárás csoport	11
3. KUTATÁSI MÓDSZEREK	13
3.1. A gyűjtés fajtái	13
3.2. Hipotézisek	14
3.3. Kutatás során alkalmazott módszerek	15
3.4. A terepmunka során szerzett tapasztalatok	17
4. A KUTATÁS EREDMÉNYEI	19
4.1. Az eredmények ismertetésének módja	19
4.2. A tájszavak ismeretének vizsgálata	19
4.3. Tájszavak ismerete korosztályok szerint	23
4.4. Tájszavak ismerete iskolázottság szerint	26
ÖSSZEGZÉS	30
RESUMÉ	31
FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM	32
INTERNETES FORRÁSOK	34
MELLÉKLET	35

BEVEZETÉS

Dolgozatomban tájszavak vizsgálatával foglalkozom Kamocsa községben. Vizsgálódásom helyszínéként szülőfalumat – a már említett községet – választottam, hiszen ennek nyelvjárását ismerem a legjobban, illetve a választásban szerepet játszott az is, hogy a településen nem készült még ilyen jellegű felmérés. Témaválasztásom fő indítéka pedig nem más volt, mint a tájnyelv iránti érdeklődésem, amely gyermekkorom óta meghatározó szerepet tölt be az életemben. Életem folyamán mindig nagy érdeklődéssel hallgattam, hogyan beszélnek az emberek, milyen tájszavakat használnak. Amikor számomra ismeretlen megnevezést, kifejezést fedeztem fel egy beszélgetés közben, akkor mindig rákérdeztem annak jelentésére, hogy ezzel is bővíthessem az ismereteimet a nyelvjárási szóhasználat terén.

A munka célja a tájszavak ismeretének vizsgálata a kiválasztott településen. Szeretném feltérképezni, hogy egy-egy adott korosztály mennyire ismeri a tájszavakat, léteznek-e még olyan tájszavak, amelyeket minden generáció egyaránt ismer, illetőleg vannak-e olyanok, amelyeket már csak az idősek őriznek. Nagy hangsúlyt fektetek arra is, hogy megnézzem, az iskolázottság miképp befolyásolja a tájszavak használatát, hogy az alapiskolai, középiskolai és egyetemi/főiskolai végzettséggel rendelkezők beszédében milyen mértékű hasonlóság, illetve eltérés figyelhető meg. Az aktív és passzív gyűjtési módszer együttes alkalmazásával szeretném feltárni, hogy a kétféle módszer milyen különbségeket mutat a tájszavak ismeretét és használatát illetően. Szeretném összevetni Hegedűs Attila elméleti megállapítását – mely szerint a nyelvjárási szókincs táji jellegének csökkenése elsődlegesen a valódi tájszavak visszaszorulásában mutatkozik meg (vö. Hegedűs 2003: 383) – az általam összegyűjtött adatokkal.

A dolgozat négy fő fejezetből épül fel, melyből az első kettő elméleti, az utolsó kettő pedig gyakorlati jellegű. A munka első fejezete a kutatóponttal, Kamocsa községgel foglalkozik. Bemutatja a település elhelyezkedését, helytörténetét, illetve a népszámlálási adatokat.

A következő – második – rész áttekintést ad a dialektológiával kapcsolatos elméleti tudnivalókról, magába foglalja, mit értünk *nyelvjárás* terminus alatt. Továbbá, kitér a nyelvjárási változásvizsgálatra is, illetve betekintést enged a szlovákiai magyar nyelvjárásokba. Ezen belül részletesebben foglalkozik a közép-dunántúli–kisalföldi nyelvjárási régió egyik nyelvjáráscsoportjával (a csallóközi–szigetközivel), mivel a kutatópont ebbe a csoportba tartozik.

A dolgozat harmadik fejezete magába foglalja a kutatási módszereket. Az első alfejezet érinti a gyűjtés fajtáit. Ezt követően a munka betekintést enged a hipotézisekbe, majd a szakasz utolsó két alfejezete beszámol arról, milyen módszereket alkalmaztam a terepmunka során, illetve, milyen tapasztalatokkal gazdagodtam.

A munka negyedik része ismerteti, elemzi a kutatás eredményeit. A tájszavak ismeretét vizsgálja korosztályok, valamint iskolázottság szerint is. A megszerzett adatokat táblázatok, grafikonok szemléltetik.

1. A KUTATÓPONT BEMUTATÁSA

A dolgozat első fejezetében a kutatópontról olvashatunk. Ez a rész bemutatja a választott község (Kamocsa) elhelyezkedését, történetét és a népszámlálási adatokat.

1.1. Kamocsa elhelyezkedése

Kamocsa Délnyugat-Szlovákiában elhelyezkedő település, hivatalos szlovák megnevezése Komoča. A település egykor Komárom vármegyéhez tartozott, annak peremén terült el, azonban ma már az Érsekújvári járáshoz és a Nyitrai kerülethez tartozó községnek számít. Keresztülhalad rajta az Érsekújvárt és Gútát összekötő út (Pénzes 1996: 13). A község a Vág folyó bal partján terül el, csodálatos, festői környezetben, melyet a kamocsai Andersenként emlegetett Lukács Pál ekképpen ír le: „a szőke Vág partján” (Kamocsai Gál 2018: 2). Kamocsát viszonylag sűrű településrendszer veszi körül: északi irányból Szímő (szlov. Zemné), északkeletről Andód (szlov. Andovce), keleti irányból Érsekújvár (szlov. Nové Zámky), nyugatról Ifjúságfalva (szlov. Dedina Mládeže), délről pedig Gúta (szlov. Kolárovo) (Pénzes 1996: 13).

1.2. Kamocsa története

A község létrejötté a 794–820-as évek tehető, ekkoriban még egy kisebb, mozgó településként említik a falut, halászok telephelyeként. A IX. század végén – a honfoglalás idején – a település jellege állandósult, ekkor már „Kömocsai halász-szállás” néven létezik. Az egyházi nyilvántartás egészen a XIV. századig használta az előbbieken már említett nevet, annyi változtatással, hogy hagyta a halász-szállás utótagot (Pénzes 1996: 16). Ekkoriban Kamocsa és a környéke lápos, nádas vidék volt, ennek köszönhetően a terület menedékként funkcionált a harcok idején a közelben élő embereknek (Kamocsai Gál 2000: 9).

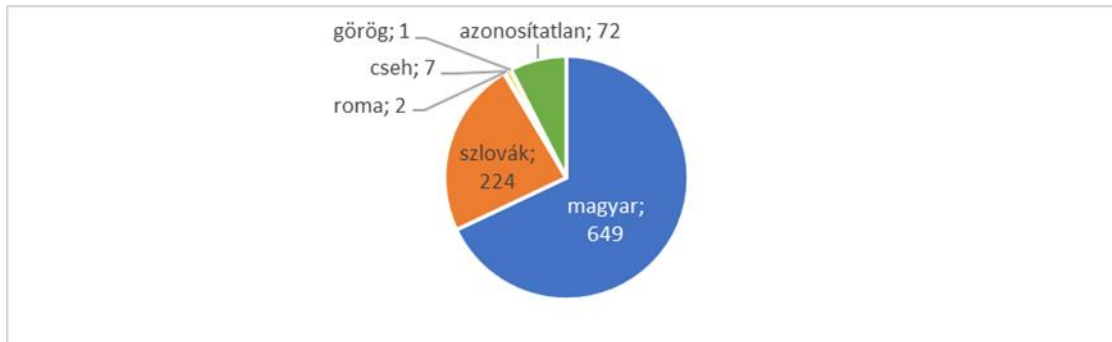
Az 1311 és 1313 közötti időszakban a Trencsényi Csák Máté és Károly Róbert között dúló harcok nem jelentettek fenyegetést a községre, ugyanis mindenki igyekezett elkerülni a lápvidéket. 1349-ben említik először a községet a ma is használatban lévő néven. Magára a Kamocsa elnevezésre kétféleképpen is utalnak. Az egyik feltételezés Pénzes Istvántól származik, aki úgy gondolta, a lápvidékre kunokat telepíthettek, és a megjelenő hangtani változást a kun kiejtésbeli eltérés tükrözi. Szerinte így lett Kömocsából Kamocsa (Pénzes 1996: 16). Ezzel szemben Kamocsai Gál László a helyi szájhagyományt említi meg könyvében: „A helyi szájhagyomány úgy tartja, hogy a falu nevét Attila egyik hun vezéréről, Kamocsáról kapta” (Kamocsai Gál 2000: 9).

A XVI. század első felében a református szónok és hadnagy, Braunstein Ernő vezetésével a komáromi erőd katonái táboroztak a környéken. Úgy tartják, hogy az új, református vallás alapjait ők fektették le a faluban. 1540 után, a törökdúlás idején a Kamocsa környékén lévő települések (Alsó-Gúgh, Felső-Anyala, Nyárhíd, Gyorok, Lék) megsemmisültek, csak a mocsárvilágban megbúvó Kamocsa menekült meg (Pénzes 1996: 16).

Az I. világháborút követően – a trianoni békeszerződés értelmében – Csehszlovákiához csatolták Kamocsát, majd 1938-ban ismét visszacsatolták Magyarországhoz. A XIV. századtól ismert és használt névalak, a Kamocsa 1948. június 26-án, a visszacsatolás után Komoča lett. A települést 1949. január 1-én az Érsekújvári járás községeként a Nyitrai kerülethez csatolták. 1960. július 1-től már az Érsekújvári járás részét képezi (Pénzes 1996: 25–27).

1.3. Népszámlálási adatok Kamocsáról

A község népszámlálási adatait a legutóbbi, 2021-es census alapján mutatom be a Szlovák Statisztikai Hivatal adatainak segítségével. Az említett évben 955 lakosa volt a településnek, amely jelentősen csökkent az 1921-es évhez képest (ekkor 1801 főt számláltak) (Web 1).

1. ábra: Kamocsa lakosságának nemzetiségi megoszlása (2021-es adatok)

A legújabb, 2021-es adatok szerint a szóban forgó településen a nemzetiségi megoszlás ekképpen alakult: 649 magyar, 224 szlovák, 2 roma, 7 cseh, 1 görög nemzetiségű lakosa volt Kamocsának, valamint 72 azonosítatlan (Web 2).

2. ábra: Kamocsa lakosságának anyanyelvi megoszlása (2021-es adatok)

A lakosság anyanyelvi megoszlása ekképpen alakult: 668 magyar, 208 szlovák, valamint 6 cseh és 73 azonosítatlan anyanyelvű lakosa volt a falunak 2021-ben. Az 1. ábrával összehasonlítva megfigyelhetjük: míg 668-an vallották magukat magyar és 208-an szlovák anyanyelvűnek, addig 649-en nyilatkoztak úgy, hogy magyar, illetve 224-en úgy, hogy szlovák nemzetiségűek (Web 2). Vagyis, a településen élők között lehetnek olyanok is, akik magyarul beszélnek, magyar az anyanyelvük, azonban mégis szlovák nemzetiségűnek vallják magukat. Ebből arra a következtetésre juthatunk, hogy az adott lakos:

1. identitása nem egyértelmű,
2. vegyes identitású,
3. nem tudja pontosan, mit jelent a nemzetiség fogalma.

Mindez pedig hatással lehet a nyelv jelenlegi használatára, illetve a jövőjére is.

2. ELMÉLETI ISMERETEK

A dolgozat második fejezete az elméleti tudnivalókat tartalmazza. Szó esik a nyelvjárásról és a nyelvjárási változásvizsgálatról is. Mindemellett bemutatja a szlovákiai magyar nyelvjárások területi egységeit, valamint összefoglalja a csallóközi–szigetközi nyelvjárás csoport legfontosabb jelenségeit, mivel a már említett kutatópont ebbe a nyelvjárás csoportba tartozik.

2.1. Nyelvjárás

Kiss Jenő meghatározásában a dialektológia a dialektusok, más néven nyelvjárások tana, tudománya. „A dialektológia feladata a regionális nyelvváltozatok nyelvrendszertani és nyelvhasználati vizsgálata, és pedig az adott nyelv valamennyi többi nyelvváltozatához és az érintező más nyelvekhez való viszonyukban, illetőleg a társadalommal való kapcsolatrendszerük egészében” (Kiss 2003: 61).

A nyelvjárás a köznyelvtől eltérő, általában falvakban használt (területi alapon elkülönülő) nyelvváltozat (Sándor 2009: 46). „Míg a köznyelv az egész magyar nyelvközösség számára érvényes nyelvhasználati forma, addig a nyelvjárás csak egy földrajzilag körülhatárolható nyelvhasználati forma” (Kovács 2021: 46). A nyelvjárások mindegyike önálló rendszerrel bír, mely kiterjed a hangállományra, szókincsre, valamint a grammatikai rendszerre (Kovács 2021: 46).

A nyelvjárás fogalmát a köznyelvvvel összehasonlítva tudjuk a leginkább meghatározni. A nyelvjárás történeti szempontból megelőzi az egységes, beszélt változatot, vagyis a köznyelvet. Az egységes irodalmi nyelv kialakulása előtt az írott és a beszélt nyelvben is ugyanúgy a nyelvjárást használták, melyből következik, hogy a nyelvjárás tekinthető előzményként, az irodalmi nyelv, valamint annak a beszélt változata, a köznyelv pedig a következmény. Mindezek mellett megemlíthető az is, hogy a nyelvjárások a beszélők elsajátított nyelvének szempontjából is elsődlegesek. Azok számára, akik nyelvjárásban beszélnek, ez az elsődlegesen elsajátított változat, a köznyelv csak a másodlagos. Ugyanakkor a nyelvi kompetencia oldaláról megközelítve is ez az elsődleges nyelvváltozat (Sándor 2009: 46). Köztudott, hogy a kisebbségi magyar közösségekben a nyelvjárást többen ismerik és használják, mint a köznyelvet, hiszen a magyar nyelv használati színterei korlátozottabbak (Lakatos 2009: 82).

A XIX. századi nyelvjárásleírásokban felfedezhetünk olyan utalásokat, melyek szerint a tájnyelven beszélők beleszönek a beszédükbe köznyelvi elemeket is, melyből sokan azt a

következtetést vonták le, hogy a dialektus ki fog pusztulni. Ennyi idő elteltével kijelenthető: a magyar tájnyelv nem tűnt el, mert a nyelvváltozatok léte az összes élő és természetes nyelv általános tulajdonsága. Viszont az az állítás igaz, mely szerint bizonyos nyelvjárási elemek, tájszavak kihalnak. Maguk a nyelvjárások azonban még ma is léteznek, csak állandóan változnak. „Ez pedig azzal az általános nyelvi univerzáléval függ össze, hogy a nyelv, s így a nyelvjárás is, amíg él, azaz beszéljük, változik is. Ezt a változást, ha egy-egy jelenség eltűnik a nyelvjárásból, sokan a nyelvjárás pusztulásaként fogják föl, holott az még ha más jegyekkel is, de tovább létezik” (Sándor 2011: 181–182). Munkámban össze fogom vetni az idős és a fiatalabb generációk tájszóismeretét. Szeretném megvizsgálni, hogy vannak-e olyan tájszavak, amelyek már csak az idős nyelvhasználatában léteznek, ritkábban használatosak, vagy a köznyelv hatására más megnevezést (esetleg alaki tájszót) használnak helyette.

2.2. Nyelvjárási változásvizsgálat

A változás alapvető tulajdonsága minden élő nyelvnek, illetve nyelvváltozatnak. A változások okai a következők lehetnek: társadalmi/külső nyelvi, illetve nyelvrendszeri/belső nyelvi (Tóth 2010: 10).

Az egyéni nyelvhasználatból erednek újként a nyelvi változások. Azáltal, hogy a tájszavak visszaszorultak, növekedésnek indult az „emlékezeti nyelvjárási szavak”-nak a száma. Ez alatt olyan szavakat értünk, amelyeket spontán beszéd közben már nem használunk, azonban visszaemlékezés során még előhívhatók. A kutatás során fontos lehet megkérdezni az adatközlőktől, emlékeznek-e még egy-egy adott szóra, amennyiben igen, kiktől hallották azokat (nagyszülőktől, dédszülektől, szomszédoktól stb.). Egy-egy szó végleges eltűnését ugyanis nem az jelenti, ha az adott lexémát nem használják, hanem az, ha már az emlékezetünkben sem él (N. Császi 2024: 288–289; Kiss 2015: 118).

A nyelvtudományban megkülönböztethetők hosszmetri/ longitudinális és keresztmetri vizsgálatok. Hagyományos értelemben véve egymástól eltérő, valós időpontokban rögzített adatok egybevetését értjük a változásvizsgálat terminus alatt, azonban Labov munkássága nyomán ez kiegészült a látszólagos időben megfigyelhető változás lehetőségével (Ferenczi 2023: 28).

A látszólagosidő-vizsgálat alapját a különböző generációk nyelvhasználati közti eltérések adják. Ezzel szemben áll a valósidő-vizsgálat, aminek lényege, hogy a történet valós idejében és folyamatában igyekszik megragadni a nyelvi változást. Mindez úgy történik, hogy a kutató több alkalommal visszatér a terepre, felméri a változásokat, illetve azok mértékét, majd a kapott adatokat összehasonlítja. A valósidő-vizsgálat tehát ugyanazon közösség múltbeli és

mindenkori állapotának, míg a látszólagosidő-vizsgálat egyazon közösség korcsoportok szerinti szinkron különbségek összevetésén alapszik (Ferenczi 2023: 28).

A dolgozat látszólagosidő-vizsgálattal foglalkozik, ugyanis egyazon közösség különböző életkori csoportjai közötti szinkron különbségeket elemzi.

2.3. Szlovákiai magyar nyelvjárások

A Juhász Dezső nevéhez fűződő osztályozás szerint a magyar nyelvterület 10 nyelvjárési régióra oszlik (Sándor 2019: 88), melyek a következők: nyugat-dunántúli, közép-dunántúli–kisalföldi, dél-dunántúli, dél-alföldi, palóc, Tisza–Körös vidéki, északkeleti, mezőségi, székely, illetve moldvai (Web 3).

Az előbbieken felsorolt 10 nyelvjárési régió közül három – közép-dunántúli–kisalföldi, a palóc és az északkeleti – átnyúlik a mai Szlovákia területére. E három régió kilenc nyelvjárás csoportra oszlik, illetve az egyes régiók több nyelvjárászigetre és nyelvszigetre is tagolódnak (ilyen például a Szenc környéki ő-ző nyelvjárásziget). A Szlovákiai magyar nyelvjárési régiók közül a palóc a legtagoltabb, hat nyelvjárás csoportra tagolódik, valamint a legtöbb nyelvjárásziget is itt lelhető fel (Sándor 2019: 88).

A közép-dunántúli–kisalföldi nyelvjárési régióba a következő nyelvjárás csoportokat soroljuk: csallóközi–szigetközi és az észak-dunai. A palóc régióba tartozó nyelvjárás csoportok az alábbiak: nyugati, északnyugati, Ipoly vidéki, középpalóc, keleti palóc, Hernád vidéki. Az északkeleti nyelvjárési régióba pedig az ungi nyelvjárás csoport tartozik (Presinszky 2011: 201).

„A szlovákiai magyar nyelvjárások kontaktusváltozatok, de a kontaktusjelenségeknek ebben az esetben beszélhetünk egy történeti rétegről is, amelyek nem kölcsönzéssel, hanem maradványhatásként kerültek be a szlovákiai magyar nyelvjárásokba” (Lőrincz 2016: 34).

2.4. Csallóközi–szigetközi nyelvjárás csoport

„A csallóközi–szigetközi nyelvjárás csoport területe jól körülhatárolható: a Csallóköz (kivéve annak északnyugati sarka, mely a Szenc környéki nyelvjárászigethez tartozik) és a Mátyusföld Vágtól nyugatra eső része alkotja. A terület egységessége mellett a nyelvjárás csoportot a nyelvi egységesség is jellemzi” (Menyhárt–Presinszky 2008: 148).

A nyelvjárás csoport hangtani és alaktani sajátosságainak bemutatásához a *Szlovákiai magyar nyelvjárési szöveg- és forrásgyűjtemény* című kiadványt veszem alapul (Menyhárt–Presinszky–Sándor 2015).

A csallóközi–szigetközi nyelvjárás csoportnak a magánhangzókra jellemző főbb hangtani sajátosságai a következők: fonéma-rendszere 8 rövid és 7 hosszú magánhangzót foglal

magába. A rövidек közé soroljuk a következőket: *u, ü, i, o, ö, ē, a, e*; míg a hosszú magánhangzók az alábbiak: *ú, ű, í, ó, ő, é, á*. A zárt *ē* az, ami a fonématöbbletet képezi. Polifonémikus értékűek az *ā, ē* hosszú magánhangzók (*āra* 'arra', *ēre* 'erre'). Az *i*-zés erősen megjelenik ebben a nyelvjáráscsoportban (*szíp* 'szép'). Az *i*-zésnél kisebb mértékben, de megfigyelhető a nyelvjáráscsoportban a zárt *u*-zás is (*hugyan* 'hogyan'). A zárt-nyílt tendenciák főként a szótagzáró *l* előtti magánhangzók módosulásában figyelhetők meg (*gondúkodik* 'gondolkodik'). Az ajakkerekítéses és ajakkerekítés nélküli megfelelések közül alkalomszerűen kimutatható a hangsúlyos *ö*-zés (*köll* 'kell'). Szintén ebben a nyelvjáráscsoportban gyakori az *á* utáni asszociatív zárt *o*-zás (*házo* 'háza').

A mássalhangzókra vonatkozó főbb hangtani jellegzetességek az alábbiak: a mássalhangzórendszere megegyezik a köznyelvvel, szabad fonémaként jelenik meg a *j*. Az *l*-ezés változik a *j*-zéssel (ezt a köznyelvi hatás váltja ki), pontosabban annak a fölénye jelentkezik (*mellik ~ mejjik*). Jellemző még a szóvégen található *-l* képző eltűnése, vagy épp ellenkezőleg, az *-l* képző megnyúlása (*kapá ~ kapáll*).

Az alaktani sajátságokon belül megemlíthető: a *v*-s tövű igék alakja változik egyes szám harmadik személyben, az igék ilyenkor *-l* vagy *-ll*-re végződnek (*hill* 'hív'). Ebben a nyelvjáráscsoportban megfigyelhető a főnévi igenév *-nyi, -nya* képzője (*innya* 'inni'). A *-bú/-bű, -rú/-rű, -tú/-tű; -ho/-hē/-hö, -vā/-vē* határozóragok a jellemzőek. Ez utóbbi rag *-vú* alakot vesz fel, ha az azt megelőző szótagban van egy *á* hang (*apjávú* 'apjával'). A birtokos személyjelezés részben megegyezik a köznyelvvel, a legnagyobb változás egyes szám harmadik személyben figyelhető meg (*szeme ~ szemibe*). Iktelenül ragozódnak az ikes igék, pl. *észék* (Menyhárt–Presinszky–Sándor 2015: 38–39).

3. KUTATÁSI MÓDSZEREK

A munka harmadik fejezete beszámol a kutatási módszerekről. A szakasz első fele elméleti jellegű, bemutatja a gyűjtés fajtáit. Ezt követően a hipotézisekről olvashatunk. Az utolsó két alfejezet pedig gyakorlati jelleget mutat: a kutatás során alkalmazott módszereket, illetve a terepmunka során szerzett tapasztalatokat tárgyalja.

Mielőtt ténylegesen belekezdenénk az adatgyűjtésbe, azelőtt már tájékozottaknak kell lennünk, és tudnunk kell, mire számíthatunk. Szükségesek az előismeretek ahhoz, hogy észleljünk egy-egy eddig fel nem fedezett nyelvi jelenséget. Miután kellően informálódunk a szakirodalomból, azután kezdődik csak a terepmunka (Menyhárt 2009: 21–22).

3.1. A gyűjtés fajtái

A szakirodalmak megkülönböztetik az aktív és passzív módszert, valamint a kérdőíves gyűjtést.

Az aktív gyűjtés során a kutató valamilyen módon beleavatkozik a kommunikációba. A gyűjtés ezen típusa lehet direkt/közvetlen vagy indirekt/közvetett. A direkt aktív módszer során egyenes, közvetlen kérdéseket kell feltennünk, mint például: „a létrának itt mi a neve?” Ezzel ellentétben az indirekt aktív gyűjtésnél nem ejti ki a kutató azt a szót, amelyet hallani szeretne, hanem körülírással próbálja elmagyarázni az adatközlő számára. Például, ha a *bölcsőre* szeretnénk rákérdezni, akkor körülírással kérdésnek számít a következő: „Hogy hívjuk azt az ágyacskát, amelyben a csecsemők alszanak, és ringatni is lehet?” Az aktív gyűjtés során a kutató rákérdezhet a keresett szóra, ezáltal könnyen szert tehet rá (Menyhárt 2009: 25).

A passzív gyűjtés során a kutatást végző személy nem avatkozik bele a kommunikációba. Az előnye abban rejlik, hogy a gyűjtő nem avatkozik bele az eredeti beszédhelyzetbe, ezáltal az adatközlőt nem kényszeríti beszédmódja megváltoztatására, mint az aktív gyűjtésnél. A megbízható adatokat passzív gyűjtés segítségével tudjuk megszerezni. Ugyanakkor hátránya is az ilyen típusú gyűjtésnek, mégpedig: csak véletlenszerű információkhoz juthatunk, és előfordulhat, hogy az így megszerzett adatok nem egyeznek azzal, amit keresünk vagy vizsgálni szerettünk volna (Menyhárt 2009: 25).

A kérdőíves módszer során a kutatók kérdőív segítségével gyűjtik össze az adatokat. Ezen módszer alkalmazásánál nagyon oda kell figyelni arra, miképpen tesszük fel a kérdéseket. Lényege: a keresett szó ne – köznyelvi formában se – szerepeljen a kérdésben. A fontosabb kérdéstípusok az alábbiak:

1. Kerek kérdező mondatok: leginkább lexikai típusú címszavak nyelvjárási megfelelőinek összegyűjtésére használják. Ügyelnünk kell arra, hogy a kérdésekre adott válaszok megfelelő grammatikai alakban hangozzanak el.
2. Mondatkiegészítés: ezt a módszert akkor vesszük igénybe, amikor a keresett információt egy meghatározott grammatikai formában szeretnénk megkapni. Például a *felsőn* esetében így alkothatnánk meg a mondatot: A lekvár nem az alsó polcon van, hanem a ...
3. Kérdezés rámutatással: akkor alkalmazzuk, ha a kérdezett tárgy, eszköz a közelünkben van, amikor az adatközlővel beszélgetünk. Ebben az esetben csak a rámutatunk a tárgyra, és megkérdezzük: „Ennek itt mi a neve?”
4. Kérdezés képek, rajzok segítségével: ennél a módszernél figyelniünk kell arra, hogy a képek felismerhetők legyenek (Balogh 2003: 164–166).

A terepmunka során alkalmaztam az aktív és passzív gyűjtési módot is, hiszen így átfogóbb képet kaphattam az adatközlők nyelvhasználatáról. Az aktív kérdőíves gyűjtés során leginkább kerek kérdező mondatokat alkalmaztam, illetve 1-2 alkalommal mondatkiegészítési módszerrel vizsgáltam a tájszavak ismeretét.

3.2. Hipotézisek

A kutatásom megkezdése előtt hipotéziseket állítottam fel, amelyeket az alábbi pontok tartalmazznak:

1. számú hipotézis: Feltételezem, hogy az életkor előrehaladtával nőni fog a tájszavak ismerete is. A feltételezésemet Kiss Jenő írására alapozom, aki így gondolkodik a nyelvhasználatról és az életkorról: „az idősebbek nyelvjárásiassabban beszélnek, s jobban őrzik a nyelvjárási vonásokat, a csökkenő életkorral pedig csökken a nyelvjárási jellegzetességek száma és használata is” (Kiss 2003: 178). Úgy gondolom, a fiatalok ismerhetik a tájszavakat, ha hallják azokat a körülöttük élő idősebbektől, azonban nem biztos, hogy az része az ő mindennapi kommunikációjuknak. Feltételezem, a középkorúak nagy mértékben ismerni fogják a tájszavakat, azonban csakúgy, mint a fiatalok, nem használják azokat a mindennapok során. Az idősek nyelvhasználatát illetően pedig úgy gondolom, teljes mértékben ismerni és használni fogják a községben meglévő tájszavakat.
2. számú hipotézis: Feltételezem, hogy az iskolázottság befolyásolhatja a tájszavak használatát a mindennapok során. A hipotézisem alapjául ismét Kiss Jenő írása szolgál, amelyben ekképpen ír a nyelvhasználat és az iskolázottság kapcsolatáról: „Általános tapasztalatként a magyar nyelvközség tagjaira vonatkozólag is megfogalmazhatjuk, hogy az iskolázottabb emberek nyelvhasználatát standardabb, mint a kevésbé iskolázottaké. [...] A nyelvjárási beszélőket érő

köznyelvi hatás kiemelt fontosságú csatornája az iskola, s minél hosszabb ideig járunk iskolába [...], annál inkább otthon vagyunk a köznyelvben” (Kiss 2003: 189). Az elmondottak alapján az iskolázottság szerinti csoportosításban a következő eredményekre számítok: a legalacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők sokkal inkább ismerni és használni fogják a tájszavakat, mint a legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők.

3.3. Kutatás során alkalmazott módszerek

A dolgozat elengedhetetlen részét képezi a terepmunka, amelyet Kamocsán valósítottam meg 2023 februárjában. Alkalmaztam az elméletben már elsajátított aktív és passzív gyűjtési módszert is.

„Ha a nyelvjárások változásával kapcsolatos kutatást tervezünk, akkor az idős nemzedék mellett a középkorú és fiatal generáció tagjai közül is kellenek adatközlők: az ő nyelvhasználatuk mutatja meg a nyelvjárás jelenségeinek változását, azaz mobilitását (vagy éppen azok továbbélését, stabilitását)” (Menyhárt–Presinszky–Sándor 2015: 30). Mivel munkámban látszólagosidő-vizsgálattal foglalkozom, ezért minden korosztályból megszólítottam adatközlőket. A kutatásba összesen 30 adatközlő kapcsolódott be – 10 korosztályonként –, ebből 13 férfi és 17 nő. A válaszadók legmagasabb iskolai végzettsége ekképpen alakult: 6-an alapiskolai, 18-an középiskolai és 3-an egyetemi/főiskolai végzettséggel rendelkeznek, illetve 3 olyan fiatal vett részt a felmérésben, akik még nem fejezték be az alapiskolai tanulmányaikat. Az adatközlők életkora szerint a fiatalok korosztálya a 10 és 25 év közöttieket, a középkorúak korcsoportja a 26 és 54 év közöttieket, valamint az idősek korosztálya az 55 év felettieket foglalja magába. A megkérdezettek kiválasztásánál fontos szempont volt az is, hogy olyanokkal végezzem a kutatást, akiknek Kamocsa a szülőfalujuk, illetőleg ott nőttek fel. Balogh Lajos szerint a születési hely meghatározó a nyelvhasználat szempontjából, melyről így ír: „Közismert tény, hogy a nyelvi kompetencia szempontjából az emberi élet első 15 éve kiemelkedően fontos. A nyelvelsajátítás során kialakul bizonyos anyanyelvjárás, esetleg sajátos artikulációs bázis, amely egy életen át meghatározza az egyén beszédmódját. Ha valaki elkerül a faluból, új lakóhelyén – talán egész életében – sok mindent megőriz azokból a nyelvi sajátságokból, amelyekkel gyerekkorában ismerkedett meg” (Balogh 2003: 167).

A kutatás minden esetben az adatközlők otthonában valósult meg, ahol igyekeztem csendes környezetet teremteni a beszélgetésekhez. Minden beszélgetést hangfelvételen rögzítettem – az adatközlők beleegyezésével –, hogy később, az adatok összegzése, elemzése során vissza tudjam hallgatni azokat, ezáltal hiteles információkat közöljek a dolgozatomban.

A beszélgetések ideje alatt szerettem volna olyan légkört teremteni, amelyben az adatközlők nem érzik feszélyezve magukat, emellett, igyekeztem elterelni a figyelmüket is a hangrögzítés tényéről. Mindezt úgy próbáltam megvalósítani, hogy – minden esetben az aktív kérdőíves gyűjtést megelőzően – megkértem az adatközlőket, meséljenek egy (számukra kedves) történetet az életükből. Ez a rész kötetlenül zajlott, a témaválasztásba nem szóltam bele. Addig beszélgettünk az adatközlő által választott témáról, míg azt nem éreztem, el tud vonatkoztatni a hangrögzítés tényéről. Mindenkivel ismertettem, hogy a hangfelvételek kizárólag saját részre készülnek, a beszélgetéseket rajtam kívül nem fogja senki más hallani, azonban még így is volt olyan eset, amikor az adatközlő csak nagyon nehezen tudott elvonatkoztatni ettől (Szabolcs 2023: 25–28). Ebben a helyzetben bebizonyosodott, mennyire fontos a kutató gyors alkalmazkodása a helyszíni körülményekhez (vö. Menyhárt–Presinszky–Sándor 2015: 31). Az elmondottak mellett nagy hangsúlyt fektettem arra is, hogy az adatközlővel a beszélgetés kettesben történjen, ezzel odafigyelve arra, hogy két megkérdezett ne befolyásolja egymást a válaszadásban.

A kutatás tárgyának ismertetésekor, illetve az egész gyűjtési folyamat során igyekeztem kerülni a választékos beszédet. Szerettem volna, ha az adatközlők nem vizsgaként fogják fel a gyűjtést, ahol csak az a jó, ha választékosan, illetve a köznyelven beszélnek. Épp ellenkezőleg, a cél a tájszavak gyűjtése volt, majd azok ismeretének és használatának vizsgálata.

A terepmunka során alkalmaztam mind az aktív, mind a passzív vizsgálati módszert is. A kutatás folyamata minden adatközlő esetében ugyanúgy zajlott. Az előbbiekben már említett kötetlen beszélgetéssel nyitottam mindenhol, ezt követően tértünk át a kérdések megválaszolására. A kérdőív segítségével 23 tájszó ismeretét vizsgáltam, ezeket a kérdéseket otthon előre elkészítettem, és táblázatba foglaltam. A megkérdezetteket számokkal láttam el, és minden esetben, még a helyszínen feljegyeztem a táblázatba válaszaikat. A kérdéseket a passzív gyűjtés során elhangzott tájszavak alkották. Az adatközlőkkel való beszélgetések során készített feljegyzéseket a későbbiekben összehasonlítottam az újra meghallgatott hangfelvételek eredményeivel. Ezek alapján készítettem el azokat a táblázatokat, grafikonokat, melyekben összegzem a kutatásom eredményeit.

Az eredményeket a tájszavak három típusa szerint csoportosítom, melyek a következők:

1. A valódi tájszavakat a köznyelvi beszélő nem ismeri fel, nem érti, tehát ezek a szavak a köznyelvben ismeretlenek. Valódi tájszó például a *rékas* 'mosatlan edény'.
2. A jelentésbeli tájszó olyan szó, mely megtalálható a köznyelvben is, viszont a nyelvjárásban más a jelentése, mint a köznyelvben. Például *bogár* 'légy'.

3. Az alaki tájszavak közé azokat a szavakat soroljuk, melyek a köznyelvi szótól legalább egy beszédhangban különböznek. Ezeket a szavakat többnyire a köznyelvi beszélők is értik. Például *teheny* 'tehén', *kapnyi* 'kapni', *testvír* 'testvér' (Hegedűs 2003: 378–379).

A kutatás során minden szót ellenőriztem a *Magyar értelmező kéziszótárban*, és csupán azon tájszavak ismeretét vizsgáltam, amelyek:

1. megtalálhatók a szótárban, azonban népies szóként vagy tájszóként hivatkoznak rájuk;
2. szerepelnek a kéziszótárban, ám a nyelvjárásban más jelentéssel bírnak;
3. jelentésük azonos a köznyelvivel, azonban alakjukban eltérnek attól;
4. egyáltalán nem találhatók meg a szótárban (vö. Gágyor 2003: 29).

3.4. Terepmunka során szerzett tapasztalatok

A kutatás előkészületei, tehát az adatokat szolgáltató személyek kiválasztása, a vizsgálatra való felkészülés, valamint a helyszínen végzett kutatás is nagy odafigyelést igényeltek. A nyelvjárási anyaggyűjtés során sok szempontot figyelembe kell venni. Mindenekelőtt fontos volt olyan adatközlőket keresni, akik valóban beszélik a helyi nyelvjárást, hiszen így tudnak csak hiteles képet nyújtani. Mivel az adatközlők a gyűjtés központi alakjai, ők lesznek a források, ezért fontos, hogy együttműködésre kész, feladatukat értő, illetve normális beszédképességű személyeket találjunk (Menyhárt–Presinszky–Sándor 2015: 30).

Mindezek mellett fontos volt az is, hogy meg tudjam nyerni az adatközlőim bizalmát, és tudjak gyorsan alkalmazkodni a gyűjtési feltételekhez (Menyhárt–Presinszky–Sándor 2015: 31).

Fontos kiemelni, hogy a többféle kutatási módszer együttes alkalmazása átfogóbb képet ad a nyelvjárások vizsgálatánál. Az aktív gyűjtésnél is igyekszünk biztonságos közeget teremteni az adatközlő számára, azonban ez a szituáció így is inkább egy vizsgahelyzetként értelmezhető. Szem előtt kell tartani, hogy az aktív gyűjtés egy ilyen beszédhelyzetben nyújt információkat a megkérdezettek nyelvhasználatáról. Ezzel szemben áll azonban a passzív gyűjtés, aminek alkalmazása során betekintést nyerhetünk abba, hogyan jelennek meg ezek a nyelvi sajátosságok a mindennapi életben. A két vizsgálati módszert használva különböző eredményeket kaphatunk. Így születtek az alaki tájszavak használatáról eltérő megfigyeléseim a kétféle módszer szerint. A passzív megfigyeléseim során sokkal többször hallottam az adatközlőktől, hogy alaki tájszavakat használnak, mint az aktív gyűjtés során. Mindenkivel ismertettem kutatásom tárgyát, ha szükség volt rá, akkor példákon keresztül is szemléltettem, azonban több esetben is előfordult, hogy az adatközlők az aktív gyűjtés során nem használták az alaki tájszavakat, például a *gyün* helyett a *jön* alakkal fejezték ki magukat. Végül az

adatközlők maguk is elmondták, hogy a mindennapok során szinte soha nem használják a *jön* igét, de azt gondolták a *gyűn* ebben az esetben helytelen válasz lenne.

A gyűjtőmunka befejeztével elmondhatom, teljes mértékben egyetértek Menyhárt József szavaival, aki a *Szlovákiai magyar nyelvjárások* című egyetemi tankönyvben így ír az anyaggyűjtésről: „a nyelvjárási anyaggyűjtés a nyelvjáráskutatás összetett, sok tanulsággal járó, nehéz, egyszersmind azonban egyik legizgalmasabb része” (Menyhárt 2009: 21). A terepmunka során értékes adatokat gyűjthettem, ugyanakkor számos tapasztalattal is gazdagodtam, ami motivációt adott a továbbiakhoz. Cs. Nagy Lajos szavaival élve: „Remélem, hogy dolgozatom a sok becses, értékes nyelvi anyagnak legalább egy kis töredékét megörökíti” (Cs. Nagy 2003: 10).

4. A KUTATÁS EREDMÉNYEI

A munka negyedik fejezete bemutatja a tájszavak vizsgálatának eredményeit. A szakasz eleje beszámol az eredmények ismertetésének módjáról, majd külön alfejezet tárgyalja a korcsoportok, valamint külön alfejezet az iskolázottság szerinti eredményeket is. A kapott eredményeket a dolgozat a tájszavak három fő típusa szerint csoportosítja, illetve táblázatok, grafikonok segítségével összegzi.

4.1. Az eredmények ismertetésének módja

A kutatás során a legtöbb esetben kerek kérdező mondatokat alkalmaztam, azonban volt 2 eset, amikor mondatkiegészítés segítségével vizsgáltam az adott tájszót. A dolgozat végén mellékletben feltüntettem a kutatás során feltett kérdéseket. Minden esetben az adott kategóriában összegyűjtött szavakat egy öt oszlopból álló táblázatban fogom bemutatni. Az első oszlopban a tájszó, a másodikban pedig annak köznyelvi megfelelője szerepel majd. A harmadik, negyedik és ötödik oszlop pedig a tájszavak ismeretét, illetve nem ismeretét dokumentálja. Az adatközlők besorolása az egyes kategóriákba a következőképpen történt:

1. "Ismeri" kategória: Ide azon megkérdezettek számát jegyeztem fel, akik a kérdésem feltevése után – pl. *Mi a neve annak a tárgynak, amiben a fizetőeszközöket tároljuk?* – a keresett tájszóval válaszoltak. A példaként felhozott kérdés esetében az "ismeri" kategória tehát azon adatközlők számát tartalmazza, akik a *bugyelláris* szót használták válaszukban.
2. "Rákérdezéssel ismeri" kategória: Az előbb említett példán keresztül szemléltetem itt is a besorolás módját. Voltak, akik valamilyen más szóval feleltek a kérdésre (pl. *buksza, pízta*), azonban miután konkrétan rákérdeztem a vizsgált szóra – „*A bugyellárist ismeri, hallotta már?*” –, és azt felelték, hogy így ismerik, akkor ők ebbe a kategóriába kerültek.
3. "Nem ismeri" kategória: Ebben az oszlopban azt dokumentálom, hogy a megkérdezettek közül hányan nem ismerték az adott tájszót azután sem, hogy konkrétan rákérdeztem.

4.2. A tájszavak ismeretének vizsgálata

A dolgozatban bemutatásra és elemzésre kerül 23 tájszó, – 14 valódi, 3 jelentésbeli, 6 alaki – melyek kiválasztása a következőképpen történt: az egyik adatközlő tudta, milyen témában kutatok, ennek megfelelően előre összeírt olyan tájszavakat, amelyek jelen vannak vagy jelen voltak a községben. Ebből választottam ki azt a 14 valódit, amelyet legalább 1 további megkérdezettől hallottam a passzív gyűjtések során. A kivétel a *cajk* volt, ezzel a tájszóval korábban még nem találkoztam, azonban érdekelt, milyen mértékben fogják ismerni

a megkérdezettek, illetőleg hány olyan adatközlő lesz, akik szintén a kutatás során hallják először az említett lexémát. A jelentésbeli tájszavakból mindössze hármat sikerült gyűjtenem, így ezeket kivétel nélkül vizsgáltam. Az alaki tájszavak közül pedig azt a 6-ot igyekeztem kiválasztani, amelyek a legtöbbször elhangzottak a passzív gyűjtés során, ezáltal a leginkább jelen vannak a megkérdezettek mindennapi nyelvhasználatában.

Tájszó	Köznyelvi megfelelő	Ismeri	Rákérdezéssel ismeri	Nem ismeri
<i>ágyi</i>	férőirokon felesége	12/30	11/30	7/30
<i>bekecs</i>	bundás mellény	12/30	12/30	6/30
<i>bugyelláris</i>	pénztárca	4/30	18/30	8/30
<i>cajk</i>	élesztő	8/30	4/30	18/30
<i>csóvány</i>	csalán	30/30	0/30	0/30
<i>firhang</i>	függöny	13/30	13/30	4/30
<i>himpër</i>	málna	13/30	7/30	10/30
<i>kőtís</i>	búzacsírából sülttédesség	23/30	4/30	3/30
<i>lajbi</i>	derékig érő kiskabát	11/30	10/30	9/30
<i>ómárium</i>	nagy szekrény	10/30	8/30	12/30
<i>pimpimpáré</i>	gyermekláncfű	30/30	0/30	0/30
<i>sublót</i>	három fiókos szekrény	9/30	10/30	11/30
<i>szakajtó</i>	fonott kosár, amiben a kenyeret kelesztik	8/30	15/30	7/30
<i>vindű</i>	zsíros bödön	12/30	10/30	8/30

3. ábra: Valódi tájszavak ismerete

A vizsgálat eredményeit összegezve látható, hogy a megkérdezettek két valódi tájszót ismertek mindannyian, azaz a kérdésem feltevése után a keresett lexémával válaszoltak. A *csóvány*, illetve a *pimpimpáré* voltak azok a valódi tájszavak, amelyeket mind a 30 adatközlő ismert. Az előbbi jelentése *csalán*, az utóbbi pedig *gyermekláncfű* néven használatos szélesebb körben. Továbbá, a válaszadók nagy számban ismerték a *kőtíst* is – a 30-ból csupán 3-an nem tudták -, melynek jelentése *búzacsírából sülttédesség*. 23-an ismerték, további 4 megkérdezett pedig rákérdezés után felismerte.

A *firhang* ismerete ekképpen alakult a válaszadók körében: 13-an ismerték, ugyanennyien ismerték rákérdezéssel, és volt 4 adatközlő, akik rákérdezés után sem tudták azonosítani a *függöny* tájnyelvi megfelelőjét. Ezzel szemben a *bekecset* – köznyelvi megfelelője *bundás mellény* – 12-12 adatközlő ismerte, illetve rákérdezéssel ismerte, és összesen 6-an nem ismerték.

Az *ángyi*, *szakajtó*, *bugyelláris* és *vindű* tájszavak ismerete nagyon hasonló képet mutatott. Az előbbi két tájszót 7-en, míg az utóbbi kettőt 8-an nem tudták a megkérdezettek. Az ismeri, illetve rákérdezéssel ismeri kategóriákat megfigyelve azonban már nagyobb különbségek mutatkoznak. Az *ángyit* – *férfitrokon felesége* – 12-en ismerték, 11-en pedig rákérdezéssel tudták, a *vindűt* – *zsíros bödön* – ugyanannyian ismerték, mint a *férfitrokon feleségét* (12-en), azonban 1-gyel kevesebb megkérdezett, azaz 10-en tudták azonosítani a konkrét rákérdezés után. A *szakajtót* 'fonott kosár, amiben a kenyeret kelesztik' 8-an ismerték, 15-en rákérdezéssel ismerték, a *bugyellárist* 'buksza' pedig 4-en ismerték és 18-an felismerték rákérdezés után. Mindkét lexéma esetében megfigyelhető, hogy rákérdezéssel jóval többen ismerték, amiből arra következtethetünk, hogy bár ismerősen cseng a szó a megkérdezettek számára, a mindennapok során mégsem a vizsgált tájszavakkal fejezik ki magukat. Említésre méltó az *ángyi*, amelyet két adatközlő *gyángyó*ként használt a kutatás során, a *bugyelláris* legtöbbször *bukszaként* hangzott el, a *szakajtó* esetében pedig a kérdésem feltevése után néhányan a *teknő* szóval feleltek.

A *lajbi*, *himpër*, *sublót* és *ómárium* köznyelvi megfelelői a következők: *derékig érő kiskabát*, *málna*, *három fiókos szekrény* és *nagy szekrény*. A *lajbi* 11 megkérdezett számára volt ismert, további 10 megkérdezett rákérdezéssel felismerte, illetve 9-en nem tudták azonosítani egyáltalán. A *málna* tájnyelvi megfelelőjét 13-an ismerték, valamint 7-en rákérdezéssel ismerték és összesen 10 adatközlő nem találkozott még a *himpër* lexémával a községben. A *sublót*ot 11-en nem ismerték, a további 19 megkérdezettből pedig 9-en ismerték és 10-en tudták rákérdezés után. Az *ómárium* 10 személy számára volt ismert, 8-an felismerték azután, hogy konkrétan rákérdeztem, 12-en pedig ez után sem tudták.

A legkevésbé ismert valódi tájszó a *cajk* volt, amelynek köznyelvi megfelelője az *élesztő*. Ezt a tájszót érdekes megfigyelni, ugyanis 8-an ismerik, 4-en rákérdezéssel ismerik és többségben vannak azok, akik számára a *cajk* ismeretlen. A legtöbben erre a kérdésre alaki tájszóval válaszoltak, tehát az *ílesztő* alakot használták.

Tájszó	Köznyelvi megfelelő	Ismeri	Rákérdezéssel ismeri	Nem ismeri
<i>atya</i>	nagypapa	9/30	18/30	3/30
<i>gyerek</i>	fiú	17/30	12/30	1/30
<i>málna</i>	üdítő	16/30	14/30	0/30

4. ábra: Jelentésbeli tájszavak ismerete

A 4. ábrán feltüntetett jelentésbeli tájszavak közül egyik sem volt olyan, amelyet mindenki ismert volna, de a legtöbben a *málnát* és a *gyereket* használták feleletükben.

A *gyerek* szélesebb körben *fiú*ként használatos. A feltett kérdésre – „Ha születik egy baba a családban, és nem lány, akkor ...” – 17 adatközlő a vizsgált tájszóval felelt, további 12 személy rákérdezés után ismerte, és volt 1 megkérdezett, aki (állítása szerint) nem hallotta még ebben a kontextusban a *gyereket*.

Kamocsa községben a *málna* lexéma alatt az *üdítőt* értik. A válaszadók több mint fele ismeri az említett lexémát, egészen pontosan 16-an kerültek ebbe a kategóriába, további 14 személy rákérdezéssel ismerte, és nem volt olyan adatközlő, aki számára ismeretlen lett volna.

A harmadik vizsgált jelentésbeli tájszó az *atya*, amelyet *nagypapa* értelemben használnak a szóban forgó településen. Az előző két szóhoz képest megfigyelhető a különbség az ismeri és a rákérdezéssel ismeri kategória között, ugyanis az *atyát* az adatközlők több mint fele (18 személy) csak rákérdezéssel ismerte. A feltett kérdés után 9-en válaszoltak az említett jelentésbeli tájszóval, illetve a 30 válaszadóból 3-an nem találkoztak még ezzel a lexemával, vagyis nem ismerték.

Tájszó	Köznyelvi megfelelő	Ismeri	Rákérdezéssel ismeri	Nem ismeri
<i>gyün</i>	jön	23/30	7/30	0/30
<i>ídős</i>	édes	22/30	8/30	0/30
<i>jány</i>	lány	16/30	11/30	3/30
<i>kóbász</i>	kolbász	24/30	5/30	1/30
<i>kokas</i>	kakas	22/30	8/30	0/30
<i>pallás</i>	padlás	14/30	16/30	0/30

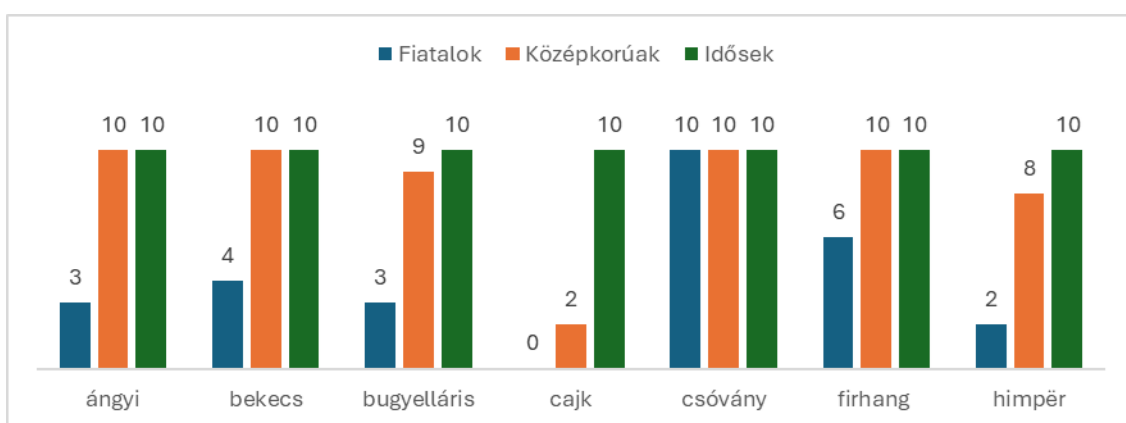
5. ábra: Alaki tájszavak ismerete

Az alaki tájszavak kategóriájában elenyésző azok száma, akik még rákérdezéssel sem ismertek egy-egy lexémát. A 6 vizsgált tájszó közül kettőben figyelhető meg ilyen eset, mégpedig a *jány*, illetve a *kóbász* esetében. Míg az előbbit 3, addig az utóbbit csak 1 adatközlő nem ismerte elmondása szerint.

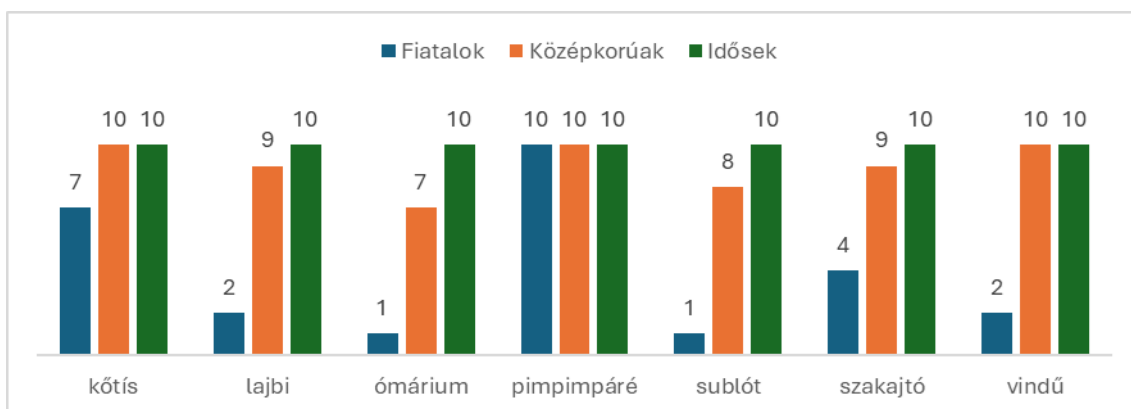
A vizsgált alaki tájszavak közül négyre több mint húszan feleltek az általam előre felírt lexémával. Ez a négy szó a következő: *gyün*, *idős*, *kóbász*, *kokas*.

4.3. Tájszavak ismerete korosztályok szerint

A megkérdezettek életkora alapján 3 korcsoportot különítettem el, melyek a következők: a 10-25 év közöttiek a fiatalok, a 26-54 év közöttiek a középkorúak, és az 55 év felettiek az idősök. Grafikonok világítanak rá az egyes korcsoportok közötti hasonlóságra, illetve eltérésre.

6. ábra: Valódi tájszavak ismerete korosztályok szerint (1. rész)

7. ábra: Valódi tájszavak ismerete korosztályok szerint (2. rész)

A vizsgált 14 valódi tájszó közül az adatközlők kettőt ismertek mindannyian, életkoruktól függetlenül. Az egyik a *csóvány*, a másik pedig a *pimpimpáré*.

A fiatalok több mint fele ismerte a *firhang*, valamint a *kőtís* szavakat. Az előbbit 6, az utóbbit pedig 7 adatközlő ismerte a fiatalok közül. Az *ángyi*, *bekecs*, *bugyelláris*, *himpër*, *lajbi*, *szakajtó* és *vindű* lexémákat a 10 és 25 év közöttiek több mint fele nem ismeri. Az *ómárium*, illetve a *sublót* többnyire ismeretlenek a fiatalok számára. A *cajk* szót nem ismerte egy fiatal adatközlő sem. Ebből arra a következtetésre juthatunk, hogy bár az idősök emlékezetében még él ez a szó, azonban a fiatalok körében már nem használják családtagjaik, ezért számukra ez teljesen ismeretlen.

A középkorúaktól származó adatok eredményeiből kiolvasható, hogy – az említett 2 lexémán kívül – 5 olyan szó van, amit kivétel nélkül ismernek. A következő tájszavak voltak ismertek minden olyan adatközlő számára, akik 26 és 54 év közöttiek voltak: *ángyi*, *bekecs*, *firhang*, *kőtís* és a *vindű*. Az ebbe a korcsoportba tartozó adatközlők nagy számban ismerték a *bugyelláris*, *lajbi*, illetve *szakajtó* tájszavakat. Az utóbb felsorolt három lexéma mindegyikéről elmondható, hogy 9-en ismerték azokat, tehát csak 1-1 középkorú személy nem ismerte azokat.

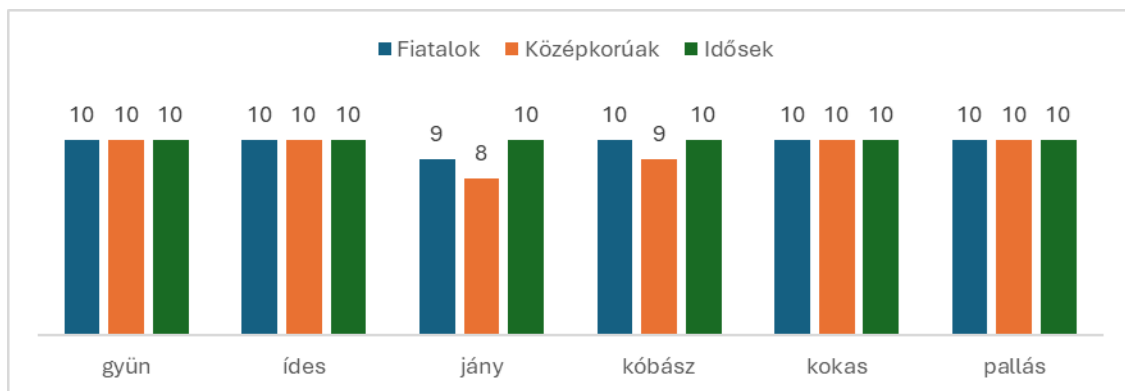
Az idős korosztályt képviselő megkérdezettek eredményei egyhangúak, a valódi tájszavakat kivétel nélkül ismerték.

8. ábra: Jelentésbeli tájszavak ismerete korosztályok szerint

Az adatközlők attól függetlenül, melyik korcsoportba tartoznak, mindannyian ismerték a *málna* jelentésbeli tájszót. A fiatalok nagy mértékben ismerték a *gyeréket* is – a 10-ből 9-en tudták -, számukra az *atya* volt a legkevésbé ismert, azonban még így is elmondható, hogy a megkérdezett több mint fele, 7-en ismerték.

A középkorúakat és az idős korosztályt képviselő adatközlők mindegyike ismerte az összes, a kutatás során vizsgált lexémát.

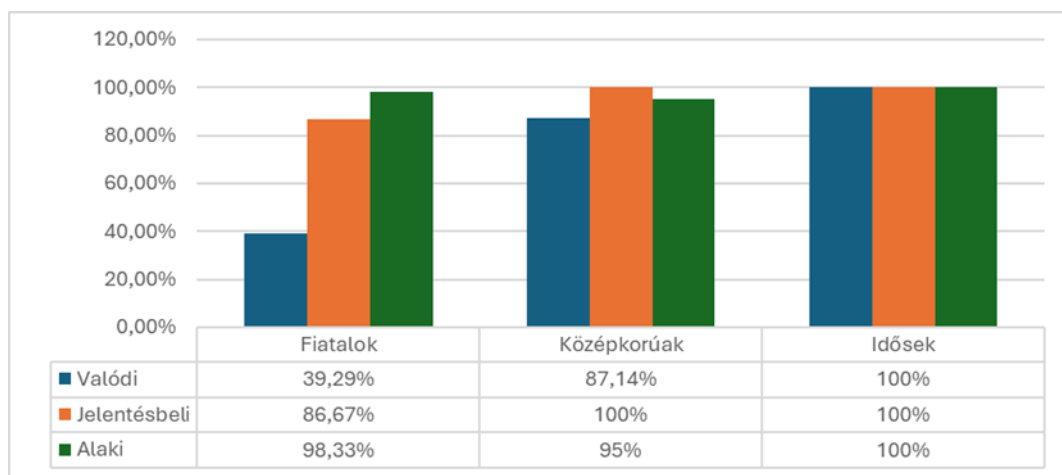
9. ábra: Alaki tájszavak ismerete korosztályok szerint

Az adatközlők 4 alaki tájszót ismertek mindannyian, függetlenül attól, melyik korcsoportba tartoztak.

A megkérdezett fiatalok közül 1 személy nem ismerte a *jány* lexémát, azonban a többi alaki tájszót mindenki ismerte, aki 10 és 25 év közötti volt a kutatás ideje alatt.

A 26 és 54 év közötti válaszadók számára a *jány* és a *kóbász* volt kevésbé ismert, az előbbit ketten, az utóbbit pedig 1 megkérdezett nem hallotta még.

Az 55 év felettiek, vagyis az idős korosztályba tartozó adatközlők ismertek minden alaki tájszót.

10. ábra: Tájszavak ismerete korosztályok szerint százalékokban

A fiatalok a valódi tájszavak 39,29%-át, a jelentésbeliek 86,67%-át, a valódiak 98,33%-át ismerték. A középkorúak teljes mértékben ismerték a jelentésbeli tájszavakat (100%), az alaki tájszavakat is nagy számban ismerték (95%), csupán 5%-át nem tudták azoknak,

legkevésbé ismertek pedig esetükben is a valódi tájszavak voltak (87,14%-ban ismerték). Az idősek a tájszavak mindhárom típusában 100%-os ismeretet mutattak.

A fiatalok szemmel láthatóan kevesebb valódi tájszót ismernek, mint az idősebb korosztály képviselői, ebben az esetben az aktív és passzív gyűjtés eredményei egyezést mutatnak. A legkevésbé valódi tájszót tőlük lehetett hallani a passzív gyűjtés alatt. Leginkább azon a fiatal adatközlők beszédében volt hallható, hogy a tájszavak ezen típusába tartozó lexémákat is használják, akik nagyszüleikkel egy háztartásban élnek. A többi fiatal gyakrabban fejezte ki magát köznyelvi elemekkel, valamint alaki tájszavakkal.

4.4. Tájszavak ismerete iskolázottság szerint

Az adatok elemzését három csoportban valósítottam meg: alapiskolai, középiskolai, illetve főiskolai/egyetemi végzettséggel rendelkezők. Mivel a fiatal korosztályban volt 3 olyan adatközlő, akik még nem fejezték be a tanulmányaikat az alapiskolában, ezért 27 válaszadó válaszait elemzem iskolázottság szerint. Az alapiskolai/ általános iskolai végzettségűek között 4 adatközlő a fiatal, 1 a középkorú és 1 az idős korosztályba tartozik. A középiskolai végzettséggel rendelkezők között 1 fiatal, 8 középkorú, illetve 9 idős megkérdezett volt. Az egyetemi/ főiskolai végzettségűek pedig a fiatal, illetve középkorúak korcsoportjából kerültek ki. Egészen pontosan 2-en tartoztak a fiatal korcsoportba, és 1 adatközlő pedig középkorú volt.

Tájszó	Köznyelvi megfelelő	Alapiskola	Középiskola	Egyetem/ Főiskola
<i>ángyi</i>	férfikon felesége	3/6	17/18	1/3
<i>bekecs</i>	bundás mellény	4/6	17/18	1/3
<i>bugyelláris</i>	pénztárca	2/6	17/18	1/3
<i>cajk</i>	élesztő	1/6	11/18	0/3
<i>csóvány</i>	csalán	6/6	18/18	3/3
<i>firhang</i>	függöny	5/6	17/18	2/3
<i>himpër</i>	málna	2/6	16/18	1/3
<i>kőtís</i>	búzacsírából sült édesség	5/6	17/18	3/3
<i>lajbi</i>	derékig érő kiskabát	3/6	16/18	1/3
<i>ómárium</i>	nagy szekrény	3/6	14/18	1/3
<i>pimpimpáré</i>	gyermekláncfű	6/6	18/18	3/3

<i>sublót</i>	három fiókos szekrény	2/6	15/18	1/3
<i>szakajtó</i>	fonott kosár, amiben a kenyeret kelesztik	3/6	16/18	1/3
<i>vindű</i>	zsíros bödön	3/6	17/18	1/3

11. ábra: Valódi tájszavak ismerete iskolai végzettség szerint

A vizsgált valódi tájszavak között a *csóvány* és a *pimpimpáré* volt az, amit minden adatközlő ismert az iskolai végzettségétől függetlenül. A kutatás során vizsgált lexémák között ez a kettő volt az, amelyet az alapiskolai végzettségűek mindegyike ismert. Szintén ezek a lexémák voltak ismertek azon adatközlők számára is, akik legmagasabb iskolai végzettsége a középiskola. A főiskolát vagy egyetemet végzett személyek esetében – az említett lexémákon kívül – a *kőtís* is olyan szó volt, amit mindannyian ismertek.

Az alapiskolai végzettségű megkérdezettek közül csak 1-1 személy nem ismerte a *firhang* és a *kőtís* tájszót, ketten pedig a *bekecset*. Mindegyik adatközlő fiatalkorú volt, 2-en lányok (17 évesek) és 1 fiú (18 éves). A legkevésbé a *bugyelláris*, *himpër* és a *sublót* lexémákat ismerték.

Azon megkérdezettek, akiknek a legmagasabb iskolai végzettsége a középiskolai, nagy számban ismerték az *ányi*, *bekecs*, *bugyelláris*, *firhang*, *kőtís*, illetve *vindű* szavakat.

A főiskolai, egyetemi diplomával rendelkezők esetében a 3 megkérdezett személy közül a legtöbb esetben csak 1 adatközlő ismerte a vizsgált szavakat, 45 éves nőről van szó.

A legkevésbé ismert szó minden esetben a *cajk* volt. Az alapiskolai végzettségűek közül 1 adatközlő ismerte a hatból (76 éves, nő, az idős korosztály egyik megkérdezettje volt), a középiskolai végzettségűek közül 11-en ismerték a 18-ból (ebből 9-en az idős korosztályba és 2-en – 2 férfi (43 és 50 évesek) – pedig a középkorúak korcsoportjába tartoztak), az egyetemi/főiskolai végzettséggel rendelkezők pedig egyáltalán nem ismerték.

A fentebb látható adatok alapján megállapítható, hogy a kutatás során vizsgált valódi tájszavak közül a legtöbbet a középiskolai végzettségű adatközlők ismerték, tehát a 30 megkérdezett esetében nem igazolódott be a 2. számú hipotézisem.

Tájszó	Köznyelvi megfelelő	Alapiskola	Középiskola	Egyetem/ Főiskola
<i>atya</i>	nagypapa	5/6	18/18	1/3
<i>gyerek</i>	fiú	5/6	18/18	3/3

<i>málna</i>	üdítő	6/6	18/18	3/3
--------------	-------	-----	-------	-----

12. ábra: Jelentésbeli tájszavak ismerete iskolai végzettség szerint

A *málna* volt az egyetlen olyan szó, amit iskolai végzettségtől függetlenül mindannyian ismertek az adatközlők.

Az adatokból jól látható, hogy az alapiskolai végzettségű megkérdezettek közül 1-1 személy nem ismerte az *atya* és a *gyerek* szavakat. Ugyanaz az adatközlő nem ismerte az említett lexémákat, ő a fiatal korosztály egyik megkérdezettje volt. A 17 éves lány állítása szerint a *gyerek* nem használatos a községben a *fiúk* megnevezésére, azonban a nővére is részt vett a kutatásban, aki megjegyezte, hogy a nagymamájuk csak ebben az értelemben használja az említett lexémát.

Azok az adatközlők, akiknek legmagasabb iskolai végzettsége középiskolai, ők minden vizsgált jelentésbeli tájszót ismertek.

Az egyetemi/ főiskolai végzettségűek közül 2 megkérdezett nem ismerte az *atya* lexémát, ezen kívül ők is ismerték a vizsgált szavakat. Az *atyát* 2, a fiatal korcsoportba tartozó adatközlő nem ismerte, egy 22 éves fiú, valamint egy 24 éves lány.

A kutatásban résztvevők eredményeiből megállapítható, hogy a jelentésbeli tájszavak esetében az iskolai végzettség csak minimális hatással van az egyes tájszavak ismeretére.

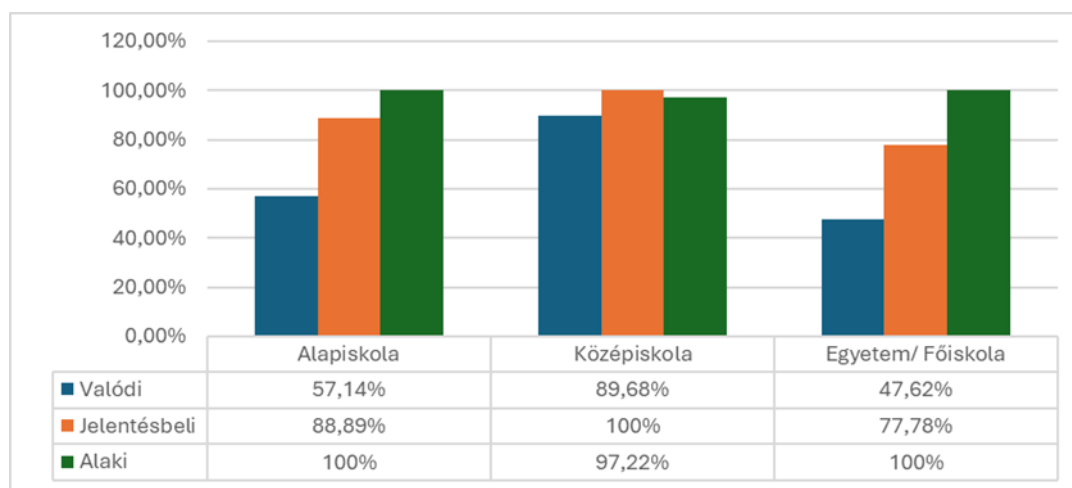
Tájszó	Köznyelvi megfelelő	Alapiskola	Középiskola	Egyetem/ Főiskola
<i>gyün</i>	jön	6/6	18/18	3/3
<i>ídēs</i>	édes	6/6	18/18	3/3
<i>jány</i>	lány	6/6	16/18	3/3
<i>kóbász</i>	kolbász	6/6	17/18	3/3
<i>kokas</i>	kakas	6/6	18/18	3/3
<i>pallás</i>	padlás	6/6	18/18	3/3

13. ábra: Alaki tájszavak ismerete iskolai végzettség szerint

Az alapiskolai, illetve egyetemi/főiskolai végzettséggel rendelkezők mindannyian ismerték az összes vizsgált alaki tájszót. A középiskolai végzettségű adatközlők közül azonban ketten nem ismerték a *jány*, illetve egy személy nem ismerte a *kóbász* lexémát. Az utóbbi szót, vagyis a *kóbászt* egy 49 éves (férfi), középkorú adatközlő nem ismerte, a *jányt* pedig szintén

egy 49 (ugyanaz a férfi, aki a *kóbászt* sem ismerte), valamint egy 42 éves – szintén férfi – megkérdezett nem ismerte.

A kutatás végeztével elmondható, hogy nem feltétlenül igaz az, hogy a legalacsonyabb iskolai végzettségű megkérdezettek sokkal több tájszót ismernek, mint a legmagasabb végzettséggel rendelkezők. Az adatközlők iskolai végzettségüktől függetlenül nagyon jól ismerik az alaki tájszavakat. A passzív gyűjtések során is azt tapasztaltam, hogy a megkérdezettek iskolai végzettségüktől függetlenül használták a tájszavakat a mindennapi kommunikációjukban.

14. ábra: Tájszavak ismerete százalékokban iskolai végzettség szerint

Az összesített adatokból jól látható, hogy a középiskolai végzettséggel rendelkezők ismerték a legtöbb tájszót. Ehhez valószínűleg hozzájárult az a tényező is, mely szerint 9 idős megkérdezett rendelkezett középfokú végzettséggel. A valódi tájszavakat 89,68%-ban ismerték, az alaki tájszavak 97,22%-át tudták, a jelentésbeli tájszavakat pedig kivétel nélkül ismerték. Az alapiskolai végzettséggel rendelkezők a valódi tájszavak 57,14%-át ismerték (ennek oka lehet, hogy a 6 adatközlőből 4 a fiatal korosztály képviselője volt), a jelentésbelieket 88,89%-ban, az alakiat pedig 100%-ban tudták a válaszadók. Az egyetemi/főiskolai diplomával bírók legkevésbé a valódi tájszavakat ismerték (47,62%), ezt követték a jelentésbeliek (77,78%), az alaki tájszavakat pedig ők is maradéktalanul ismerték, mint az alapfokú végzettségűek.

ÖSSZEGZÉS

A munkámban tájszavak vizsgálatával foglalkoztam, a megszerzett adatokat elemeztem korosztályok, illetve iskolázottság szerint is. A kutatásomat Délnyugat-Szlovákiában elhelyezkedő településen, Kamocsán végeztem. A kutatás során 30 adatközlővel dolgoztam együtt, és alkalmaztam az aktív és passzív gyűjtési módszert is. A megszerzett adatokat a tájszavak fő típusai szerint csoportosítottam.

A megkérdezettek életkor és iskolázottság szerinti csoportosításban is leginkább az alaki tájszavakat ismerték, ezt követték a jelentésbeliek, legkevésbé pedig a valódi tájszavakat tudták. Ez utóbbi pedig megegyezik Hegedűs Attila elméleti megállapításával, melyben arról ír, hogy a valódi tájszavak visszaszorulásában tükröződik leginkább a nyelvjárási szókincs táji jellegének csökkenése (Hegedűs 2003: 383).

Az idős korosztályba tartozó megkérdezettek ismerték az összes, a kutatás során vizsgált tájszót. A középkorúak csoportjában megfigyelhető, hogy bár a jelentésbeli tájszavakat maradéktalanul ismerték, a valódi, illetve alaki tájszavak esetében azonban előfordult, hogy néhány szót nem ismertek. A fiatal adatközlők szintén nagy számban ismerték az alaki és jelentésbeli tájszavakat, viszont a valódi tájszavak több mint felét nem. Az elmondottak alapján az 1. számú hipotézis beigazolódott. Passzív megfigyeléseim során is tapasztaltam a korcsoportok tájszóhasználati közti különbségeket. A fiataloktól ritkán hallottam valódi tájszavakat, legtöbbször inkább köznyelvi kifejezéseket használtak, vagy alaki tájszóval helyettesítették azokat.

Az iskolázottság alapján történő csoportosításban megfigyelhető, hogy összességében a középiskolai végzettségű adatközlők ismerték a legtöbb tájszót. Ehhez valószínűleg hozzájárult az a tényező is, mely szerint 9 idős megkérdezett legmagasabb iskolai végzettsége a középiskola. Az egyetemi/főiskolai végzettséggel rendelkezők csak az alaki tájszavakat ismerték mindannyian, azonban az összesített eredményekből jól látszik, hogy a valódi és jelentésbeli tájszavakat ők ismerték a legkevésbé. Az alaki tájszavakat ismerte minden olyan adatközlő, akinek a legmagasabb iskolai végzettsége alapkiskolai. Mindezek alapján elmondható, hogy a 2. számú hipotézisem nem igazolódott be.

RESUMÉ

In my work, I have been examining the use of dialects, analysing the data obtained by age groups and education. I conducted my research in Kamocsa, a municipality in south-western Slovakia. I worked with 30 respondents and used both active and passive data collection methods. The data obtained were grouped according to the main types of dialect words.

In terms of age and education, respondents were also most familiar with form-related dialect words, followed by meaning-based ones, and least familiar with true dialect words. The latter is in line with Attila Hegedűs' theoretical finding that the decline in the number of genuine dialect words reflects the decline in the landscape character of the dialect vocabulary (Hegedűs 2003: 383).

Respondents in the older age group knew all the dialects studied in the survey. In the middle-aged group, although they knew all the meaning-based dialect words, some of the real or form-related dialect words were not known. The young respondents also knew a large number of form-related and meaning-based words, but not more than half of the true dialect words. Based on the above, hypothesis 1 was confirmed. In my passive observations, I also observed differences in language use between age groups. I seldom heard young people use true dialect words, most of them preferring to use colloquial expressions or substitute them with form-related dialect words.

When grouped by educational level, it can be observed that, overall, respondents with a secondary school education knew the most dialect words. The fact that the highest educational level of 9 elderly respondents was secondary school probably contributed to this. The university/college educated respondents all knew only the form-related dialect words, but the overall results show that they knew the fewest true and meaning-based dialect words. All respondents with the highest level of education at primary school knew the form-related dialect words. All this suggests that my hypothesis 2 has not been confirmed.

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

- BALOGH Lajos 2003. *A nyelvjárási anyaggyűjtés*. In: Kiss (szerk.) 157–174.
- BÓDI Zoltán – FERENCZI Gábor – PÁL Helén (szerk.) 2019. *A magyar nyelvjárások a XXI. században – nyelvstratégiai megközelítésben*. 88–89. Budapest: Magyarságkutató Intézet. ISBN 978-615-6117-06-9
- CS. NAGY Lajos 2003. *Lexikológiai vizsgálatok Medvesalján*. Komárom–Dunaszerdahely: Fórum Kisebbségkutató Intézet, Lilium Aurum Könyvkiadó. ISBN 80-8062-192-6
- CZETTER Ibolya – HAJBA Renáta – TÓTH Péter (szerk.) 2024. *VII. Dialektológiai Szimpozion: Szombathely, 2023. augusztus 22–23*. Szombathely: Savaria University Press. 288–289. ISBN 978-615-6489-45-6
- DEME László – IMRE Samu (szerk.) 1968–1977. *A magyar nyelvjárások atlasza I–VI*. MNyA. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- FERENCZI Gábor 2023. *Nyelvföldrajzi vizsgálatok a Kemenesalján és vidékén*. Doktori disszertáció. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar.
- FERENCZI Gábor 2023. *Vázlatpontok a nyelvi változatosság és nyelvi változás elméleti kérdéseihez*. Ephemeris Hungarologica 3. évf., 1. sz., 23–43. ISSN 2786-3522
- HEGEDŰS Attila 2003. *A nyelvjárási szókészlet és vizsgálata*. In: Kiss (szerk.) 375–408.
- KAMOCSAI GÁL László 2000. *Emlékezzetek az előttek jártakra*. Magánkiadás.
- KAMOCSAI GÁL László 2003. *Adj jó tanító mestereket nekünk...*. Magánkiadás.
- KARMACSI Zoltán – MÁRKU Anita (szerk.) 2009. *Nyelv, identitás és anyanyelvi nevelés a XXI. században*. Ungvár: PoliPrint Kft. 82.
- KISS Jenő 2003. *A dialektológia és feladatkörei*. In: Kiss (szerk.) 61–71.
- KISS Jenő 2003. *A regionális nyelvhasználat társadalmi rétegződése*. In: Kiss (szerk.) 178–201.
- KISS Jenő 2003. *A regionális nyelvhasználati és nyelvi változások*. In: Kiss (szerk.) 243–256.
- KISS Jenő (szerk.) 2003. *Magyar dialektológia*. Budapest: Osiris Kiadó. 61; 164–167; 178; 378–379; 383. ISBN 963 389 560 X
- KISS Jenő 2015. *Nyelvatlasz-adatok és a nyelvjárási változás-vizsgálat: részelemzés*. Az Eszterházy Károly Főiskola tudományos közleményei (Új sorozat 42. köt.) = Acta Academiae Paedagogicae Agriensis. Sectio Linguistica Hungarica. 42 pp. 113–119. ISSN 1785-6906
- KOVÁCS László 2021. *A nyelvjárások és a köznyelv viszonya a kisebbség nyelvhasználatában. Nyelvhasználói vélemények és ítéletek*. In: Pomozi (szerk.) 45–55.

- LAKATOS Katalin 2009. „*A nyelvjárás szép hagyomány*”. *Tanítványaink a nyelvjárásokról*. In: Karmacsi–Márku (szerk.) 82–88.
- LŐRINCZ Gábor 2016. *Nyelvi variativitás a szlovákiai magyar nyelvváltozatokban*. Eger: Líceum Kiadó. ISBN 978-615-5621-27-7
- MENYHÁRT József – PRESINSZKY Károly – SÁNDOR Anna 2008. *Bevezetés a szlovákiai magyar nyelvjárások tanulmányozásába*. Egyetemi jegyzet. Nyitra: Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem. ISBN 978-80-8094-352-3
- MENYHÁRT József – PRESINSZKY Károly – SÁNDOR Anna 2009. *Szlovákiai magyar nyelvjárások*. Egyetemi tankönyv. Nyitra: Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem. ISBN 978-80-8094-575-6
- MENYHÁRT József – PRESINSZKY Károly – SÁNDOR Anna 2015. *Szlovákiai magyar nyelvjárási szöveg- és forrásgyűjtemény*. Oktatási segédlet. Nyitra: Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem. ISBN 978-80-558-0827-7
- N. CSÁSZI Ildikó 2024. *Szilágysági tájszók változásvizsgálata*. In: Czetter–Hajba–Tóth (szerk.) 288–301.
- PÉNZES István 1996. „... s lettem a kicsinyek papja”. Első kiadás. Kamocsa Önkormányzata. Dunaszerdahely: Lilium Aurum kft. ISBN 80-85704-58-7
- POMOZI Péter (szerk.) 2021. *A magyar nyelv a Kárpát-medencében Trianon előtt és után*. Budapest: Magyarságkutató Intézet. 46. ISBN 978-615-6117-37-3
- PRESINSZKY Károly 2011. *A szlovákiai magyar nyelvjárások területi egységei*. In: Szabómihály–Lanstyák (szerk.) 201–217.
- SÁNDOR Anna 2011. *A magyar nyelvjárások helyzete és kutatása Szlovákiában*. In: Szabómihály–Lanstyák (szerk.) 181–191.
- SÁNDOR Anna 2019. *A magyar nyelvjárások jelene és jövője Szlovákiában*. In: Bódi–Ferenczi–Pál (szerk.) 87–110.
- SZABÓMIHÁLY Gizella – LANSTYÁK István (szerk.) 2011. *Magyarok Szlovákiában VII. kötet. Nyelv*. Somorja: Fórum Kisebbségkutató Intézet. 181–182; 201. ISBN 978-80-89249-54-1
- SZABOLCS Orsolya 2023. *Nyelvjárási szókészleti jelenségek vizsgálata Kamocsa községben*. Záródolgozat. Nyitra: Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem.
- TÓTH Péter 2010. *Kárpátaljai magyar dialektológiai vizsgálatok*. Doktori disszertáció. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar.

INTERNETES FORRÁSOK

Web 1: Szlovákiai Magyar Adatbank – Települések »Kamocsa [Komoča]

<https://telepulesek.adatbank.sk/telepules/kamocsa-komoca/> (Megtekintés ideje: 2024.8.26.)

Web 2: Sčítanie.sk – Komoča

<https://www.scitanie.sk/obyvatelia/zakladne-vysledky/pocet-obyvatelov/OB/SK0234503291/OB> (Megtekintés ideje: 2024.7.18.)

Web 3: Nem csak szótárban élnek a nyelvjárások | Anyanyelvapolók Szövetsége

<https://anyanyelvapolo.hu/nem-csak-szotarban-elnek-a-nyelvjarasok/> (Megtekintés ideje: 2024.9.14.)

MELLÉKLET

A kutatás során az alábbi kérdőívet alkalmaztam:

1. Mi az a növény, amely megcsípi az ember kezét, ha hozzányúl? – *csóvány*
2. Ha születik egy baba a családban, és nem lány, akkor ... - *gyerék*
3. Mi a neve annak a tárgynak, amiben a fizetőeszközöket tároljuk? – *bugyelláris*
4. Mi a neve annak a gömbölyű fonott kosárnak, amiben a kenyeret kelesztik? – *szakajtó*
5. Mi az a nagyjából asztal magasságú szekrény, amin három fiók van? – *sublót*
6. Hogy nevezik itt a nőnemű gyereket? – *jány*
7. Mi az a szürkés massa, aminek hatására a liszt és víz keveréke erjedni kezd, és puha kenyeret/süteményt lehet belőle sütni? – *cajk*
8. Együttesen hogy nevezik itt a fogyasztásra alkalmas folyadékokat? – *málna*
9. Hogy nevezik itt azt a nagy, polcos szekrényt? - *ómárium*
10. Mi a neve annak az állatnak, amelyik reggel a kukorékolásával ébreszt? – *kokas*
11. Mi az a gyümölcs, ami bokron terem, termése apró, piros bogyókból áll és gömbölyű? – *himpër*
12. Disznóöléskor piros színű darált húst töltenek a bélbe, aztán felfüstölik. Mi az? – *kóbász*
13. Mi az az általában ujjatlan ruhadarab, ami a törzset fedi, derékig ér és bundás? – *bekecs*
14. Mi az a fedeles tároló, amiben a zsírt tartották? – *vindű*
15. Hogy nevezik itt a búzacsírából sült édességet? – *kőtís*
16. A meggy ellentéte a ... - *gyün*
17. Mi az a gyógynövény, aminek sárga virága van, és a gyerekek szívesen szétfújják a fehér termését? – *pimpimpáré*
18. Hogy nevezik itt a férfirokon feleségét, amikor már idősebb? – *ángyi*
19. Mi az a felsőruházat, ami vastagabb szövetből készült, derékig ér, és a férfiak viselik? – *lajbi*
20. Mi az a szövet, ami az ablakon a belátás megakadályozására szolgál? – *firhang*
21. Hogy nevezik itt a szülő édesapját? – *atya*
22. Hogy nevezik itt egy épület legfelső emelete és a háztető közötti térséget, amelyben a tetőszerkezet van? – *pallás*
23. Milyen a cukornak az íze? – *idës*